

***Саясаттану - саясат
туралы ғылым және пән.***

Саясаттану сөзі гректің «**саясат**» және «**ілім**» деген сөздерінен шыққан, саясат туралы ғылым деген мағынаны білдіреді.

Басқа қоғамдық ғылымдардың ішінде саясаттанудың орны ерекше. Себебі, адамзат тарихында саясат негізгі рөл атқарады. Оның дұрыс - бұрыстығы, сайып келгенде, адамдардың, халықтардың тағдырымен тығыз байланысты. Мысалы, мемлекет агрессиялық, яғни басқыншылық соғыс саясатын жүргізсе, оның салдары бірнеше жылдарға созылатын қайғы - қасіретке соқтыратыны даусыз. Керісінше, мемлекет ғылыми дәлелденген тиімді болары да белгілі.

Адамзат саясаттың сиқырлы сырын, құбылмалы құбылысын өте ерте заманнан түсініп - білгісі келді. Ежелгі Шығыс, антикалық дәуірдің ойшылдары мемлекеттің, саяси биліктің мән - мағынасы неде және кімге қызмет етеді, қоғамдық құрылыстың қандай түрлері бар және олардың ең жақсысы, халыққа ең қолайлысы қайсысы деген сияқты сауалдарға жауап іздеген. Бірақ ол кездегі пайымдаулар негізінен діни - мифологиялық сарында болатын. Мысалы, көне Қытай мифі бойынша билік құдайдың құдіретімен жүргізіледі де, ал іске асырушы онымен байланысты император болып есептелінген. Ежелгі гректер ең алғашқы билікті жүргізуші құдайлардың өздері деп пайымдаған.

Кейінірек адамзаттың іс - тәжірибесінің, ақыл - ойының, мәдениетінің дамуына байланысты саясаттың ұғымдары, түсініктері, тұжырымдамалары пайда бола бастады. Біздің з. б. Бірінші мыңжылдықтың ортасында саясатты діни - мифологиялық танудың орнына философиялық - этикалық түсіну түрі келеді. Мұнда аса зор еңбек еткендер - **Конфуций, Платон, Аристотель** сияқты ғұлама ғалымдар.

Саясаттану XIX ғасырдың екінші жартысында өз алдына жеке пән ретінде қалыптасты. Саясаттануға деген көзқарас 80 жылдардың екінші жартысында бұрыңғы Кеңес Одағындағы түбегейлі реформаларға, қоғамның демократиялануына, тоталитарлық жүйенің күйреуіне байланысты өзгерді. 1989 жылдан Жоғары аттестациялау комиссиясында саясаттанудан эксперттік кеңес жұмыс істей бастады. 1990 жылдары КСРО - ның ғылым және техника бойынша мемлекеттік комитеті «Саяси ғылымдар» деген атпен саяси ғылым қызметкерлерінің тізімін ресми түрде бекітті.

Ғылымның басқа түрлеріндегі сияқты саясаттану пәні жөнінде де ғалымдар арасында бірыңғай ортақ пікір жоқ. Ол туралы әр түрлі көзқарастар бар:

Кейбір ғалымдар оны тар мағынасында қолданып, саясаттың бір саласы ретінде ғана санайды. Олардың ойынша, саясаттану ең алдымен мемлекеттің құрылысы мен қызметін, саяси биліктің ішкі құрылысын, басқару тетіктерін зерттейді.

Екінші ғалымдар саясаттануды ғылымға қатаң негізделген, әсіресе, тәжірибелік әдіс - тәсілге сүйенген нәтижесін тексеріп білуге болатын ілім ретінде түсінеді. Оны жақтаушыларды бихевиористер дейді. Олар бұл ғылымды математика, кибернетика және т. б. нақтылы ғылымдарға теніді. Бұл бағытты жақтаушылар, түптеп келгенде саясаттануды теориялық және практикалық жаққа бөліп, екіншісін басшылыққа алып отыр. Бұлай білімнің екі түрін бір - біріне қарсы қоюшылықпен келісуге болмайды. Себебі, теория мен практиканы бөліп қарау адамзат тарихында талай рет тығырыққа тірелткен

Біріккен Ұлттар Ұйымының Білім беру, ғылым және мәдениет мәселелері жөніндегі ұйымы (ЮНЕСКО) басшылығымен 1948 жылы Парижде өткен саясаттанушылардың Халықаралық коллоквиумы да мақұлдады. Оған қатысқан ғалымдар саясаттану пәнінің мына бөлімдерден тұрғанын жөн деп тапты:

Саяси теориялар.

Саяси институттар.

Халықаралық саясат.

Қоғамдық пікір

Партиялар мен қоғамдық ұйымдар.

саясаттану дегеніміз - саясат туралы, саясаттың адам және қоғам арасындағы қарым - қатынастары туралы жинақталған ғылым. Ол саяси биліктің қалыптасуы мен даму заңдылықтарын, оның жұмыс істеуі мен пайдалануын, түрлері мен әдіс тәсілдерін зерттейді.

Әдіс деп зерттеу жүргізуді ұйымдастыру тәсілін айтады. Оларға салыстырмалы, жүйелеу, социологиялық, тарихи, бихевиористік, нормативтік және т. б. әдістер жатады.

Салыстырмалы әдіс әр түрлі елдердегі саяси құбылыстарды салыстырып, олардың жалпы жақтарын және жеке ерекшеліктерін ажыратуға болады. Ол елдегі саяси тұрақтылық пен саяси жағдайды бағалауға, соның негізінде нақтылы саяси шешімдер қабылдауға көмектеседі. Бұл әдістің әсіресе, қазіргі Қазақстан Республикасында алатын орны зор. Себебі, жүргізіліп жатқан саяси реформалардың табысты болуы көбіне басқа елдердің озық тәжірибесін тиімді пайдалынуға байланысты болмақ.

Жүйелеу әдісі саяси құбылыстарды басқа күрделі құрылымның бір бөлігі ретінде қарап, оны құрайтын элементтердің әлеуметтік өмірдегі орнын, қызметін айналадағы ортамен , басқа құбылыстармен байланысты зерттейді.

Социологиялық әдіс саясатты қоғам өмірінің экономикалық, әлеуметтік құрылым, мәдениет және т. б. жағдайына байланысты анықтайды.

Тарихи тәсіл саяси құбылыстарды мерзімі жағынан дәйекті, заманына қарай, бұрыңғы , қазіргі және болашақтың байланысын айқындай отырып қарастырады. Ол әр түрлі саяси оқиғаларды, процестерді, деректерді олардың болған уақыт мезгілін еске ала танып - білуді талап етеді.

Бихевиористік әдіс жеке аджамдар мен топтардың іс - әрекетің, белгілі бір саяси жағдайларда адамдардың өздерін өздері қалай ұстауын талдауға негізделеді.

Нормативтік әдіс (XIX ғасырға дейін жиі пайдаланылған) қоғамдық игілікті ең мол қамтамасыз ететін немесе адамға әуел бастан тән ажыратылмас табиғи құқықты іске асыруға барлық мүмкіндікті жасайтын саяси құрылыстың түрін іздейд